

Madách Imre:Az ember tragédiája

Szerző dezs

Kötelező olvasmány,rövid összefoglaló elemzése

Madách
Imre
Az
ember tragédiája
(drámai
költemény)
1860

Szereplők:

angyalok
az Úr
Gábor főangyal
Mihály főangyal
Ráfael főangyal
Lucifer
Éva
Ádám
kerub
a Föld szelleme
rabszolga
Kimón
első a népből
második a népből
harmadik a népből
első demagóg
második demagóg
a nép
szolgálók
Kariszok
első polgár
második polgár
Kriszposz
Therszitész
Catulus
Hippia
Cluvia
Péter apostol
első polgár
második polgár
harmadik polgár
negyedik polgár
pátriárka
barátok
egy agg eretnek
egy barát

eretnekek
keresztesek
Heléne
csontváz
boszorkányok
első udvaronc
második udvaronc
Rudolf
harmadik udvaronc
negyedik udvaronc
néptömeg
tiszt
egy sansculotte
márki
Saint-Just
Robespierre
tanítvány
kar
bábjátékos
kisleány
egy anya
egy leány
egy ékszeráros
első polgárlány
második
polgárlány
korcsmáros
első munkás
második munkás
harmadik munkás
első koldus
második koldus
katona
első mesterlegény
második
mesterlegény
egy kéjhölgy
zenész
első árus
második árus
ifjú
anya
cigányasszony
első tanuló
második tanuló
harmadik tanuló
negyedik tanuló
első gyáros
második gyáros
nyegle
tömeg
Lovel
elítelt
tudós
aggastyán
Luther
Cassius
Plátó
Michelangelo
eszkimó

Történet:

Első szín - a
mennyekben

A
teremtés befejeződött, az Úr
elégedetten ül trónján.
Körülötte a négy főangyal
áll, mindenfelől az angyalok
kara hallatszik, akik szüntelenül Istent
dicsérik. Gábor, Mihály és
Ráfael az
Úr színe elé járul,
mindannyian hódolatukat fejezik ki. Egyedül Lucifer
marad
távol. Isten ezt számonkéri tőle, de ő
megatagadja, hogy leboruljon előtte.
Szerinte a világ az Úr kicsinyes
játékszere, melyet csak saját
dicsőségének
hirdetésére alkotott. Ezt hallva Isten
számûzi őt színe elől, de
távozása előtt
Lucifer még részét követeli a
teremtésből, melyet meg is kap, két paradicsomi
fa alakjában. A bukott angyal
megígéri, mindennel azon lesz, hogy
megdöntse ezt
az idilli világot.

Második szín - a
paradicsomban

Ádám
és Éva boldogan sétálnak a
paradicsomban. Ádám kéri
Évát, szakítson neki egy
gyümölcsöt, mire megjelenik
az Úr, s figyelmezteti őket, minden fa
terméséből ehetnek, csak a kert
közepén
álló kettőből nem. Ők
először nem értik az egészszet, de
beletörődnek, s
leheverednek a fűbe. Kedves enyegésüket Lucifer
zavarja meg, aki elárulja,
hogyan a két fa a tudás és a
halhatatlanság fája. Arra biztatja őket, vegyenek
gyümölcséből,
így véget vethetnek Istentől való
függésüknek, és
saját maguk urai lehetnek.
Éva vállalkozik először, majd
Ádám is csatlakozik hozzá, s esznek a

tudás
fájáról. A halhatatlanság
azonban már nem lehet az övék, mert az
utat elállja
egy lángoló kardú kerub. Az
Úr hangja hallatszik, aki közli az emberekkel, hogy
tettükből kifolyólag el kell hagyniuk a
paradicsomot.

Harmadik szín - a
paradicsomon kívül
Mivel
Isten elhagyta őket, Ádám
és Éva magukra maradtak.
Ádám kis kalyibát
épít, Éva pedig lugast
készít.
Lucifer a család és a magántulajdon
megszületéséről beszél.
Ádám kéri, mutasson
neki még az emberiség
történelméből képeket. Az
angyal türelemre inti, majd
mindkettőjüket bevezeti az épületbe,
álmot bocsájt rájuk, s
kezdetét veszi egy
hosszú utazás.

Negyedik szín -
Egyiptomban
Ádám
mint fiatal fáraó, Lucifer
pedig mint az ő minisztere a trónteremben
beszélgetnek. A háttérben
rabszolgák
egy csoportja egy piramis
építésén
fáradozik. Ádám elmondása
szerint
boldogtalan, de örül, hogy megtalálta az
utat a dicsőséghez és a
halhatatlansághoz. Egyszer csak egy halálra vert
rabszolga fut a terembe,
Lucifer el akarja vitetni, de Ádám
megakadályozza. Időközben megérkezik
Éva, a
munkás felesége is. A férfi
feleslegesnek érzi további
életét, értelmetlen más
dicsőségéért fáradoznia, s
belehal sérüléseibe. Éva
keservesen siratja. Ádám
meg akarja vigasztalni, maga mellé veszi, de Éva
még a trónon ülve is csak a
szolgák jajszavát hallja.
Ádám ezt látva
megvilágosodik, elrendeli a munkások
szabadon bocsájtását. Lucifert pedig
arra kéri, vigye egy ennél demokratikusabb
világba.

Ötödik szín -
Athénban
Éva
mint Lucia, Miltiádész

hadvezér felesége és fia,
Kimón szolgálk
kíséretében áldozatot
bemutatni mennek
a templomba. Közben a téren egy demagóg
a nagy hadvezér ellen izgatja a népet.
Azok pedig hálátlanul
távollétében halálra
ítélik egykori megmentőjüket.
Lucifer hírnökként érkezik,
és hirdeti, Miltiádész már
a város közelében jár,
jött megtorolni az aljas rágalmakat. Ezt hallva a
népet rémület fogja el.
Később megjön Ádám, azaz
Miltiádész is, sebesülten. Mit sem
sejtve elbocsátja
kíséretét, s
feleségéhez siet. A nép
újból felbátorodik, és
halálát követeli.
Bár a templomban biztonságban lenne,
Ádám mégis meghajol a köz
akarata előtt, s
vállalja a jogtalan ítéletet. Mielőtt
azonban azt végrehajtanák, Lucifer
továbbviszi őket egy gondtalanabb helyre.

Hatodik szín -

Rómában

Három

pár: Ádám (Sergiolus) és

Éva (Júlia), Lucifer (Miló)

és Hippia, valamint Catulus és Cluvia

élvezik a

felhőtlennek tűnő életet. Ádám egy

gladiátorjátékon fogad Catulusszal,

tétnek

Évát teszi fel, s nyer. Lucifer kéri a

nőket, hogy énekeljenek, akik a bor és a

testi örömök mámoros

boldogságáról dalolnak, a pillanatnyi

kábulatot a múlt

nagy értékei fölé helyezve.

Az idillt végül jajszó zavarja meg.

Kiderül, a

háttérben akasztás folyik,

pusztít a döghalál, és a

várost barbárok támadták

meg. Közben halottas menet érkezik. Hippia Lucifer

biztatására megcsókolja a

halottat. Péter apostol riasztja vissza a

fertőzésveszélyt említve, de

már

késő. A haldokló Hippit

megkereszteli, majd a lány jobb létre

szenderül.

Ádámban és

Évában felébred a

vágyakozás egy jobb,

erkölcsösebb világ után,

melyet Ádám elképzelése

szerint a lovagkorban és a női ideálban fognak

megtalálni.

Hetedik szín -

Konstantinápolyban

Ádám

mint Tankréd, egy kisebb,

keresztesekből álló sereg vezére,

Lucifer pedig mint fegyverhordozója érkezik.

Ádám meglepődve tapasztalja, hogy a helyiek nem

kínálnak nekik szállást,

sőt,

egyenesen menekülnek előlük, ti. félnek a

fosztogatástól. A néhány

előmerészkedő

lakos arról érdeklődik,

Ádám a homousionban vagy a homoiusionban hisz. Az

elcsigázott hadvezér az időközben

kíséretével feltűnő

pátriárka

segítségét

kéri, de annak más, fontosabb

elfoglaltsága van: eretnekeket megy égetni.

Éva,

azaz Izóra és szolgálója,

Heléne tűnik fel, amint éppen négy

lovag elől

menekülnek, akik meg akarták

becsteleníteni őket. Ádám elzavarja a

kereszteseket, majd szerelemre lobban Éva iránt,

akit azonban köt az apai eskü,

zárdába kell vonulnia.

Ádámot boszorkányok és egy

csontváz szakítja el

Évától,

ezért fájdalmas búcsút

vesznek, s Lucifer továbbrepíti

védencét az időben.

Nyolcadik szín -

Prágában

Ádám

mint Kepler Rudolf császár

udvarában munkálkodik. Éva, azaz

Borbála a felesége, Lucifer pedig a famulusa.

Beszélgetésük során az

uralkodó és több udvaronc is

horoszkópkészítéssel

bízva

meg a világhírű csillagászt. Mikor

hazaérkezik, a kéréseket

továbbítja Lucifer

felé. Ezután megjön Éva is,

aki szegénységére panaszkodik, de

Ádám nem érti

elégedetlenségét. Ő mindent megtesz

érte, áruba bocsátja

tudását, hamis

időjóslásokat és

horoszkópokat készít gazdag

nemeseknek. Éva látszólag

meghatódik, de gyorsan távozik, ugyanis titkos

szellemi légyottra igyekszik.

Ádám erről nem tud, bort kér

Lucifertől, hogy felejtessen. Iszik, majd az

erkélyre lép, ahol szemére

álom borul, s egy jobb kor képei tűnnek fel

előtte.

Kilencedik szín -

Párizsban

A

Grève téren vagyunk. Egy
alkalmilag felállított guillotine mellett
Ádám mint Danton szónokol. A
háttérben Lucifer egy bakó
alakjában figyel. Rongyos újonchad jelenik meg.
Egy
tiszt követeli, hogy Ádám
léptesse elő. Ő ezt megtagadja, ezért a katona
főbe
lövi magát. A tömeg elvonul, hogy
kitombolja magát a börtönökben.
Közben néhány
sansculotte egy márkít és annak
testvérét, Évát hozza.
Ádám szimpatizál velük,
meg akarja menteni őket, de ők nem adják fel elveiket,
nyíltan vállalják a
halált. Ezalatt visszaérkezik a nép
véres fegyvereket hordozva.
Közülük
hirtelen előlép Éva szegény
parasztlány alakjában, s
Ádámot követeli magának,
mondván, megmentette egy áruló
bosszújától.
Ádám elutasítja, mert tudja, neki
ezen árulón kívül is rengeteg
ellensége van még. Két konventtag,
Saint-Just és
Robespierre tűnik fel, s
meggyanúsítják
Ádámot, hogy zsarnok uralomra tör. A
nép hallgat szavukra, s elítéli eddigi
vezetőjét, aki végül
önként hajtja fejét
a nyaktiló alá.

Tizedik szín -

Prágában

Lucifer

ébreszti Ádámot,
újból
mint Keplert, s közli, a kivégzés
ezúttal elmarad. Ádám
lelkesebben beszél az
álmában látottakról.
Éva érkezik csalódottan, az udvaronc
durván megsértette.
Lucifer felhívja Ádám
figyelmét, ideje lenne foglalkoznia
tanítványaival is egy
kicsit. Ő végül fogadja is egyiküket, s
elmondja neki, hogy szerinte a tudomány
csak a jövő költészete, így
jobban teszi, ha elégeti a múlt korok tanait,
mert
azok csak hátráltatják a jelen
előrehaladását.

Tizenegyedik szín -

Londonban

A

Tower és a Temze közti vásárt
Ádám és Lucifer a Tower
tornyának tetejéről vizsgálja.
Ádám boldog, hogy végre
talált egy olyan világot, melyben a
közjólét uralkodik, de Lucifer
kénytelen
elkedvetleníteni, hogy ez sem az. Ezt
bizonyítandó elhatározza, hogy
lekíséri
védencét az emberek közé
egyszerű munkásnak öltözve. Lent
Ádám valóban úgy
találja, hogy egyetlen dolognak van csak
értéke: a pénznek. A
kocsmáros
hamisítja borát, a munkások arra
panaszkodnak, hogy a gépek elveszik előlük a
kenyeret, a koldusok egymás helyéért
veszekednek, a zenész sem saját
kedvéért,
csak a részegek mulatozására
játszik. Ekkor jelenik meg Éva
anyjával a
templomból jövet. Hirtelen hozzájuk
lép egy ifjú és egy
mézeskalács szívet ad
át a lánynak. Egy cigányasszony
Évának boldog, Ádámnak
szomorú jövőt jósol.
Ádám megpróbálja
elhódítani Évát, de annak
anyja szegényes külsejére tekintve
gyorsan elzavarja. Tanulók jönnek fiatalos
lelkedéssel. Ádám bennük
bízik,
hogy ők jobbak, mint a felnőttek, de Lucifer megmutatja, hogy a
társaikból lett
gyárosok is hasonlóan szenvtelenek és
igazságtalanok, mint mindenki. Ádám
Éváért esedezik, Lucifer
megígéri, megszerzi neki a lányt.
Ehhez nem kell mást
tennie, csak fennhangon mylordnak szólítja
útitársát, s a
cigányasszony rögtön
felhívja Évát
figyelmét a férfire. Ezalatt egy
elíteltet hoznak, aki megölte
munkaadója fiát, mert az
elcsábította a feleségét.
Ádámék időközben
távoznak, s
a befejezést immár újból a
Tower tornyából nézik. A
vásártér közepén
egy sír
nyílik, melybe egyenként beleugrik mindenki,
egyedül Éva lépi át diadallal
az
árkot.

Tizenkettedik szín -

egy falanszterben

A

következő helyszín U alakra

épült falanszter. Lucifer

tájékoztatja Ádámot, hogy a

haza fogalma nincs többé,

egy célért dolgozik az emberiség, s

ehhez eszközül a tudományt

választották. A

Nap ugyanis 4000 év múlva kihúny, s az

embereknek addig kell megtanulni pótolni

éltető sugarait. Ádámék

falanszteri egyenruhát vesznek fel, s

meglátogatnak egy

vegyszerekkel kísérletező tudóst, aki

bemutatja nekik a múzeumot.

Megtalálható

itt minden haszontalan: régen kihalt állatok,

növények, elfogyott ércek,

ósvi

használati tárgyak, műalkotások.

Csengetés hallatszik, a dolgozók a

központi

teremben gyűlnek össze. Itt a

kollektívához alkalmazkodni nem tudó

egyéniségeket (Luthert, Cassiust,

Plátót és Michelangelót)

megbüntetik. Ezután

Éva és egy másik nő érkezik

gyermekével, akiknek sorsát

fejvizsgálat után

határozzák meg. Éva

görcsösen ragaszkodik fiához,

Ádám segíteni

próbál neki, de

Lucifer megakadályozza, s végül elveszik

tőle. Az ismét felszabaduló nőknek új

párt keresnek. Éváért

Ádám jelentkezik, de a

körülállók

meglátják a szerelem

csíráit szemükben, így

elutasítanak ezt a

választást. Végül Lucifer

menti ki

védencét, s továbbutaznak

más tájak felé.

Tizenharmadik szín -

az űrben

Ádám

és Lucifer az űrben

repülnek. A Föld egyre távolodik

tőlük, végül kis ponttá lesz.

Ádám ijedten

kérdezi kísérőjét,

hová tartanak, mire az közli, hogy egy

magasabbrendű

világba. A Föld szellemének hangja

állítja meg őket, s közli, ha

Ádám kilép

hatásköréből, megsemmisül.

Ádám nem foglalkozik vele, folytatja

útját. Nem sokkal később Ádám egy sikoly kíséretében hirtelen megmerevül. Lucifer győztesen kacag fel, de a szellem szavára Ádám újból ébredez, s arra kéri az angyalt, térjenek vissza a Földre küzdeni. Lucifer kénytelen-kelletlen engedelmeskedik neki.

Tizennegyedik szín - hóval és jéggel borított, kietlen vidéken Ádám és Lucifer havas-jeges, kopár tájon érnek földet. Lucifer közli, a tudomány elbukott, a Nap kialudt, s a földi hőmérséklet drasztikusan csökkent. Ádám csalódott, azt hiszi, már az emberiség is kihalt. Ekkor azonban egy iglura bukkannak, melyből egy vadászatra induló eszkimó lép ki. Ádám elszörnyed, látva, mivé lett késői utóda. Az eszkimó isteneknek hiszi őket, s megígéri, az első fókát nekik áldozza, csak tegyék, hogy ezután kevesebb ember és több fóka lakjon a vidéken. Lucifer benyit a kunyhóba, ahol az eszkimó feleségében Ádám Évára ismer. Rémülten próbál menekülni öleléséből, s ekkor ér véget hosszú és tartalmas álma.

Tizenötödik szín - a paradicsomon kívül Ádám álomittasan lép ki a kis kalyibából. Kétségek gyötrik, kiábrándult az emberiség jövőjét látva. Hiszi, hogy minden tőle függ, dacolni kíván Istennel, meg akarja ölni magát. Lucifer már-már győztesként érez, mikor Éva férje után ered, s közli vele, hogy áldott állapotban van. Ezt hallva Ádám térdre borul Isten nagysága előtt. Ekkor jelenik meg az Úr dicsőségtől övezve. Ádám azon kérdésére, hogy van-e az emberiségnek jövője, sikerül-e egyszer erkölcsileg megnagyobbodniuk, Isten nem ad választ. Ennek ellenére biztatja, s küzdésre szólítja fel teremtményeit,

mert az élet célja nem a halál, hanem
értelmessé, jobbá tenni azt, ami
előtte
van.